

Toepassing en validering van het 'Dimensies van Sociaal Leren'-raamwerk

Citation for published version (APA):

Van den Beemt, A., Vrieling, E., & De Laat, M. (2015). *Toepassing en validering van het 'Dimensies van Sociaal Leren'-raamwerk*. Paper presented at Onderwijs Research Dagen 2015, Leiden, Netherlands.

Document status and date:

Published: 16/07/2015

Document Version:

Peer reviewed version

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

<https://www.ou.nl/taverne-agreement>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

pure-support@ou.nl

providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 12 Oct. 2022

Open Universiteit
www.ou.nl

Toepassing en validering van het 'Dimensies van Sociaal Leren'-raamwerk

Antoine van den Beemt, Emmy Vrieling, & Maarten de Laat

Samenvatting

Dit paper rapporteert het operationaliseren en valideren van het theoretische raamwerk 'Dimensies van Sociaal Leren'. Het resultaat is een praktijkinstrument waarmee deelnemers aan leernetwerken de door hen ervaren kwaliteit en effectiviteit van het netwerk kunnen beschrijven en waar nodig aanpassen. De operationalisering en validering van het DSL-raamwerk is in stappen uitgewerkt: retrospectieve interviews over de dynamiek van leernetwerken, terugkoppeling in meerdere fasen aan de deelnemende leernetwerken en observatie van de ontwikkeling van leernetwerken. Het resultaat is een vertaling van de indicatoren uit het DSL-raamwerk in 29 door de praktijk als bruikbaar ervaren kijkpunten.

Divisie: Deelthema 'Leraar en Lerarenopleiding'

Keywords (<=5): docent professionalisering; sociaal leren; netwerkleren; instrumentontwikkeling; primair onderwijs

Voorstel

Dit paper rapporteert het operationaliseren en valideren van het theoretische raamwerk 'Dimensies van Sociaal Leren' (DSL-raamwerk) (auteurs, geaccepteerd). Operationaliseren maakt de dimensies uit dit raamwerk als kenmerken van een leernetwerk meetbaar. Valideren bepaalt of de operationalisering de lading van de dimensies voldoende dekt. Het doel is te komen tot een praktijkinstrument waarmee deelnemers aan leernetwerken de door hen ervaren kwaliteit en effectiviteit van het netwerk kunnen beschrijven en zonodig aanpassen. Hierbij wordt het kwaliteitsoordeel vanuit gestelde praktijkdoelen door het leernetwerk zelf bepaald.

Maatschappelijke ontwikkelingen vragen om doorlopende professionalisering van leraren. Sociaal leren wordt steeds vaker als krachtig middel hiervoor beschouwd (Lieberman & Wood, 2003). Sociaal leren wordt gedefinieerd als het "ondernemen van leeractiviteiten in samenwerking met collega's, resulterend in een verandering in kennis en/of gedrag op individueel en/of groepsniveau" (Doppenberg, Bakx, & Den Brok, 2012, p. 548-549). Deze

definitie legt nadruk op het constructief delen van inzichten door verbindingen te leggen en door het gebruik van nieuwe kennis voortkomend uit dialoog en sociale interactie (Wenger, Trayner, & De Laat, 2011).

Een literatuurreview naar sociaal leren binnen lerarengroepen leidde tot het DSL-raamwerk bestaande uit 4 dimensies en 11 indicatoren (auteurs, geaccepteerd). De dimensie 'praktijk' beschrijft de mate waarin activiteiten van het leernetwerk in de praktijk geïntegreerd en permanent zijn. 'Domein en waardecreatie' beschrijft de mate waarin binnen het netwerk kennis en vaardigheden worden verbreed of verdiept en de mate waarin sprake is van individuele of gedeelde waardecreatie. Onder 'verbondenheid' verstaan we de mate waarin sprake is van een gedeelde identiteit, of er sprake is van sterke of zwakke verbindingen, en de mate waarin deelnemers elkaar zien als kenniswerkers. 'Organisatie' beschrijft de mate van zelfsturing, de mate waarin sprake is van lokale of globale activiteiten en de mate van onderlinge gelijkwaardigheid en gedeelde interactienormen.

Literatuur over sociaal leren maakt duidelijk dat een groep een dynamische entiteit vormt en dus dat typering in termen van bijvoorbeeld '*community of practice*', team, netwerk of set niet stabiel is (Dron & Anderson, 2014). De centrale hypothese hier is dat een praktijkraamwerk leernetwerken ondersteunt bij de specifieke dynamiek van hun (verdere) ontwikkeling en het resulterend leerproces. We exploreren deze hypothese door het interpreteren van handelingen en gerapporteerde ervaringen van deelnemers in leernetwerken. Deze exploratie wordt geleid door de volgende onderzoeksvraag: Op welke manier draagt het DSL-raamwerk bij aan bewustwording van de ervaren kwaliteit van leraar leernetwerken?

Methode

De operationalisering en validering van het DSL-raamwerk omvat de volgende stappen:

- De indicatoren uit het DLS-raamwerk zijn vertaald naar de praktijk op basis van observaties van bijeenkomsten van één van de deelnemende leernetwerken in studiejaar 2013/2014 (auteurs, in voorbereiding).
- Deze observaties waren richtinggevend voor een leidraad voor retrospectieve interviews over de dynamiek en ontwikkeling van het leernetwerk. Aan de orde kwamen onderwerpen zoals: leerdoelen, activiteiten, deelnemers en ontwikkeling van het leernetwerk.
- De interviews zijn gehouden met 5 trekkers van 5 po-leernetwerken, en met 2 pabodocenten, 2 leerkrachten en 2 pabostudenten van 1 pabo-leernetwerk (juni 2014). Dit resulteerde in een beschrijving van de ontwikkeling van leerteams op de indicatoren van het DSL-raamwerk.

- Deze beschrijving is teruggekoppeld aan de deelnemende leernetwerken als vorm van *peer-debriefing* (januari, 2015).
- Op basis van deze beschrijving, gecombineerd met analyses van audiobestanden van 8 bijeenkomsten van 5 leernetwerken in het lopende studiejaar (september 2014 t/m januari 2015) zijn de indicatoren vertaald naar 'kijkpunten'.
- Deze kijkpunten zijn als vorm van *respondent validation* voorgelegd aan de 5 leernetwerken en in een separaat gesprek met 2 docenten aangepast tot een bruikbare praktijkformulering (december 2014).

Resultaten

De hierboven beschreven stappen resulteerden in parallele processen van enerzijds vertaling van indicatoren naar in de praktijk bruikbare kijkpunten, en anderzijds observaties van de dynamiek van leernetwerken op basis van het DSL-raamwerk. In beide processen zijn op een iteratieve manier de resultaten besproken met de deelnemende leernetwerken. Het resultaat van het eerste proces is een vertaling van de indicatoren uit het DSL-raamwerk in 29 door de praktijk als bruikbaar ervaren kijkpunten. Tabel 1 toont als voorbeeld hoe de theoretische dimensie 'verbondenheid', in het DSL-raamwerk uiteengelegd in onder andere de indicator 'mate van gedeelde identiteit', uitgewerkt is in 3 kijkpunten waarmee leernetwerken hun eigen ontwikkeling op dit punt kunnen beschrijven.

Tabel 1: Vertaling van een indicator binnen de dimensie 'Verbondenheid' in kijkpunten

Verbondenheid	Gedeelde of niet gedeelde identiteit	13) Informele netwerkactiviteiten tijdens de bijeenkomsten om de verbondenheid te versterken 14) Gevoel bij de groep te horen 15) Contact tussen de groepsleden buiten de bijeenkomsten om
---------------	--------------------------------------	--

Vanuit het tweede proces laten de resultaten van de retrospectieve interviews en de terugkoppeling in verschillende fasen van het proces zien dat het DSL-raamwerk goed bruikbaar is om de ontwikkeling en kwaliteit van het leerproces in kaart te brengen. Uit de data blijkt dat leraren, naast bewustwording van de ervaren kwaliteit van hun netwerk op een bepaald moment, ook behoefte hebben aan het volgen van het groepsproces gedurende diverse 'meetmomenten' teneinde een langere termijn ontwikkeling zichtbaar te kunnen maken. De resultaten tonen ook dat de leernetwerken zochten naar een vertaling van de uit het DSL-raamwerk voortkomende aandachtspunten naar de alledaagse praktijk. De oorspronkelijke indicatoren bleken weliswaar zichtbaar en herkenbaar in de praktijk, maar te abstract geformuleerd voor dagelijks en zelfstandig gebruik door leernetwerken.

Discussie en conclusie

Sociaal wetenschappelijk onderzoek gebaseerd op perceptie en terugblikken is altijd gekleurd. Echter, een perspectief zoals het DSL-raamwerk maakt het mogelijk de perceptie te bespreken en aan te scherpen. De kijkpunten stellen deelnemers aan leernetwerken in staat om zelf hun perceptie te bespreken en op basis van de 'diagnose' nieuwe ontwikkelingen te initiëren.

Referenties

Auteurs (geaccepteerd).

Auteurs (in voorbereiding).

Doppenberg, J., Bakx, A., & Den Brok, P. (2012). Collaborative teacher learning in different primary school settings. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 18:5.

Dron, J., & Anderson, T. (2014). Agoraphobia and the modern learner. *Journal of Interactive Media in Education*, 2014:1.

Lieberman, A., & Wood, D. R. (2003). *Inside the National Writing Project*. New York: Teachers College Press.

Wenger, E., Trayner, B., & De Laat, M. (2011). *Promoting and assessing value creation in communities and networks: A conceptual framework*. The Netherlands: RdMC.